

apoi la Ovidiu, Fedru, Apuleius, Petroniu și la unii autori minori. Merită a fi semnalate ipotezele ingenioase, ca și dezinvolvura cu care este mînuit materialul. Aristide este construit convingător, deși a suscitât obiecțiile unor cercetători reputați (a se vedea recenzia cărții semnată de Léon Herrmann în « Latomus » 19, fasc. 1, p. 140—141). De multe ori autorul delimitează cu acribie *la novella* de alte specii literare înrudite, indică uneori sursa ei socială. *La novella* ilustrează interese umane reale, spune autorul (p. 33 sau 50—51) are *carattere realistico, meglio diremmo di profonda e piena aderenza alla vita quotidiana, che ne costituisce il segno distintivo e ne determina l'essenza* (p. 57—58). Capitolul dedicat lui Apuleius este foarte consistent, atestînd o temeinică cercetare a operei marelui prozator roman și reliefind observații judicioase. Autorul pare a crede în originalitatea, în contribuția substanțială a Romei la dezvoltarea literaturii antice.

Dar, deși rezervă multe pagini aprecierilor asupra esenței nuvelei (sau poate tocmai de aceea!), autorul nu reușește să-și circumscrie totdeauna limpede pozițiile teoretice. Nu este clar dacă cercetătorul italian acceptă funcțiunea cognitivă a literaturii. Apar suficient de nebulose și opiniile autorului în problema influențelor. Consemnăm totuși că cercetătorul italian pare a gândi că înfrirurile nu se grefează decît pe un teren prielnic, cînd afirmă că suculenta nuvelistică mileziană a pătruns la Roma, întrucît corespundea gustului roman (p. 75—76). Opune nuvela, proclamată esențialmente realistă, mitului și tragediei (p. 35 și p. 53), considerate rupte total de realități. Este îndubitabilă dependența mai limpede de realitatea cotidiană a nuvelei, dar și mitul sau tragedia au o sursă reală, o dimensiune realistă, chiar dacă travestită. Se poate opina că partea a doua a cărții, dedicată cercetării momentelor din evoluția narativei scurte este mai realistă și mai interesantă decît cea dintîi, deși nu lipsesc nici aci, cum am evidențiat mai sus, aspecte valoroase. Semnalăm cititorilor remarcă lui Léon Herrmann că ar fi fost utilă explorarea legăturii nuvelei grecești cu literatura narativă orientală, asiriană și egipteană. Așezarea capitolului consacrat lui Petroniu în urma celui despre Apuleius reflectă o cronologie pe care n-o putem accepta. În ultima pagină cercetătorul italian atrage atenția asupra faptului că el n-a realizat un studiu exhaustiv și speră că truda lui va fi reluată și adîncită. Nu putem decît să-i împărtășim nădejdea. Oricînd va fi utilă o istorie completă a nuvelei și a motivelor nuvelistice în lumea romană.

Eugen Cizek

E. DE LOTTO, *Una divinità sanante a Làgole (Calalzo di Cadore) nel III sec. a. C.*, Calalzo di Cadore, a cura del Comune (1962), 49 p., 8°.

Autorul lucrării pe care o prezentăm este, împreună cu G. B. Frescura, descoperitorul importantelor documente arheologice și epigrafice de la Làgole, care au îmbogățit în mod esențial cunoștințele noastre asupra limbii și civilizației venete. Tot De Lotto este și cel care a atras atenția lumii științifice și opiniei publice asupra acestor descoperiri.

În această din urmă ordine de preocupări se înscrie și opusculul de față¹, care își propune ca obiectiv principal demonstrarea persistenței la Làgole a unei divinități cu atribuții tămădui-

¹ Cf. p. 5 (prefață): «... allo scopo di far conoscere, in maniera accessibile a tutti, il valore e l'importanza delle scoperte di Làgole, sotto la cui terra sono nascosti certamente ancora dei tesori archeologici».

toare. Numele venit al acestei divinități (feminine sau masculine¹) este *Trumusiat(is)*, cu varianta *Tribusiat(is)*, cuvânt compus în care primul element ar conține numeralul « trei » și ar corespunde gr. τριπρόσωπος « cu trei înfățișări, cu trei fețe »². După romanizare, sanctuarul principal din Lâgole a aparținut lui Apollo, cum o dovedesc inscripțiile latine găsite în localitate³. În sprijinul atribuțiilor tămăduitoare ale divinității sint aduse mai multe argumente:

(1) Existența unor izvoare de ape minerale (sulfuroase), în jurul cărora apar în mod obișnuit culte religioase de natura amintită.

(2) Prezența, în inscripțiile votive, a epitetului *sainat-* (cunoscut și ca epitet al Reitei, zeița venetă de la Este), interpretat de majoritatea cercetătorilor drept « sanatrix ». Argumentul acesta trebuie primit cu toată prudența, deoarece singurul sprijin al explicației etimologice îl constituie asemănarea cu cuvântul latinesc care-i servește drept traducere convențională; de altfel, și această asemănare a devenit mai puțin evidentă din momentul în care semnul venit . | . a fost interpretat *i* și nu *h* (presupus indiciu al lungimii vocalei precedente)⁴.

(3) Natura obiectelor votive: s-au găsit, printre altele, reprezentări ale unor membre izolate, care ar putea fi membrele bolnave pentru care era invocat ajutorul divinității.

(4) Menținerea, în cultul creștin și în superstițiile populare din regiune, a unor particularități pe care le prezintă cultele păgâne.

Amplu informată, clar construită și accesibil expusă, lucrarea lui E. De Lotto, remarcabilă și prin bogăția și calitatea tehnică a ilustrațiilor, își va îndeplini desigur misiunea pentru care a destinat-o autorul: de a trezi sau a menține interesul față de stațiunea arheologică de la Lâgole⁵. Numeroase tezaure își așteaptă încă descoperitorii și cercetătorii.

I. Fischer

FR. SCHACHERMEYR, *Die ägäische Frühzeit (Kreta und Mykenai), IV. Bericht*, în *Anzeiger für die Altertumswissenschaft*, XIV, 1961, 3/4, col. 129—172.

Darea de seamă pe care o semnalăm aci este a patra din seria dedicată de prof. Schachermeyr lumii egeice preclasice, prin supunerea la un examen critic foarte competent a lucrărilor și chiar periodicelor privind această problemă, apărute între 1957—1961. Cele trei dări de seamă

¹ Pentru discuțiile purtate asupra acestei probleme, vezi G. B. Pellegrini, *Le iscrizioni venetiche*, Pisa (1956), p. 155.

² Cf. G. B. Pellegrini, *op. cit.*, p. 154—155; bibliografia ipotezelor emise asupra semnificației numelui, la J. Untermann, *Kratylos*, VI, 1961, 1, p. 4.

³ La p. 15, fig. 11, se reproduce o inscripție latină (*Apolini*), dar legenda vorbește de « lettere paleovenete » (corect la p. 43, într-un citat din G. B. Pellegrini).

⁴ În transcrierea epitetului, De Lotto își urmează sursele, ceea ce duce la numeroase variante nereale (*sahnat-*, *sainat-*); tot astfel, autorul citează numele *trumusiat-* sub diversele lui forme cazuale, vorbind de o zeiță *Tribusiatin* sau *Trumusiatei* (p. 11—12; corect la p. 43, într-un citat din G. B. Pellegrini). Pentru discuțiile suscitade de interpretarea cuvântului *sainat-*, vezi G. B. Pellegrini, *op. cit.*, p. 149.

⁵ Cit de necesară este o asemenea acțiune o dovedește faptul că, după ce o parte din localitate a fost acoperită de un lac de acumulare, fără cercetări arheologice prealabile, campania de săpături, începută în 1949 cu rezultate atât de încurajatoare, a fost întreruptă în 1953 din lipsă de fonduri, fără a fi reluată de atunci, cu excepția unei foarte scurte perioade, în august 1956. Cf. G. B. Pellegrini, *Atti dell'Ist. Veneto di scienze, lettere ed arti*, CXIX, 1960—1961, Cl. di sc. morali e lett., p. 382.